

УДК 614.2(07)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ВИЩУ ОСВІТУ” В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва

ДЗ “Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України”

THE CURRENT ISSUES OF IMPLEMENTATION OF THE LAW OF UKRAINE “ON HIGHER EDUCATION” IN POSTGRADUATE EDUCATION OF MEDICAL SPECIALISTS

O. S. Nykonenko, S. D. Shapoval, S. M. Dmytriyeva

*State Institute “Zaporizhian Medical Academy of Postgraduate Education of Ministry
of Public Health of Ukraine”*

У статті висвітлено деякі аспекти з імплементації Закону України “Про вищу освіту” в післядипломне навчання та безперервний професійний розвиток лікарів, а також досвід авторів із запровадження сучасних освітніх технологій та новітніх форм організації навчального процесу. Підкреслено, що педагогічні інновації в післядипломній освіті мають на меті оптимізацію навчання за принципом відповідності змісту навчання реальним умовам роботи лікаря. Зроблено висновок про необхідність урахування специфіки кожного етапу підготовки лікарів, а також застосування різноманітних форм і методів викладання на підставі досягнень сучасної медичної науки та практики відповідно до потреб кожної цільової групи суб'єктів навчання.

Some aspects of the implementation of the Law of Ukraine “On Higher Education” in postgraduate training and continuing professional development of doctors in this article were highlighted. The experience of the authors of the introduction of modern educational technologies and new forms of organization of educational process were showed. Authors emphasize, that the pedagogical innovation in postgraduate education aimed at the optimization of study on the basis of its compliance to real conditions of working of doctor. The need to consider the specifics of each phase of educate of the doctors, and the use of various forms and methods of teaching, based on the achievements of modern medical science and practice, for meet the needs of each target group of study subjects were discussed.

Вступ. Закон України “Про вищу освіту” визначає напрямки реформування галузі згідно із стратегічною метою приведення її у відповідність до міжнародних освітніх стандартів [1]. Протягом останнього часу здійснюється формування нової законодавчої бази вищої медичної освіти держави. Невід'ємною складовою сучасної системи підготовки медичних кадрів є післядипломна освіта (ПДО) та безперервний професійний розвиток лікарів (БПРЛ).

Академії та факультети ПДО як державні заклади беруть участь у вирішенні актуальних завдань сьогодення та є дієвими учасниками виконання державних медичних програм: Національних проектів “Нове життя”, “Вчасна допомога”, загальнодержавних програм боротьби з онкологічними захворюваннями, імунoproфілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2007–2015 рр., Закону України “Про екстрену медичну допомогу”, Перспективного плану підготовки та перепідготовки лікарів за спеціальністю

“Загальна практика – сімейна медицина”. Завдяки створенню та постійному вдосконаленню професійного освітнього середовища у колегіальній спільці з органами й установами охорони здоров'я саме академії та факультети ПДО сьогодні виконують функцію протидії активності незалежних комерційних провайдерів медичних знань, зокрема фармацевтичних компаній, оскільки лише у державних вищих медичних навчальних закладах (ВМНЗ) викладання клінічних дисциплін здійснюється відповідно до національних настанов та чинних протоколів і стандартів лікування, затверджених наказами МОЗ України. Освітня діяльність академій та факультетів ПДО має на меті впровадження у підготовку лікарів інноваційних освітніх технологій на основі перегляду традиційних конструкцій організації навчання зі створенням спрямованої мотивації медичних працівників до безперервного професійного розвитку [2, 3].

Основна частина. Протягом останніх років у ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” запроваджено сучасні

© О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва

інструменти моніторингу якості освітньої діяльності закладу, а також узагальнення та аналізу досвіду застосування інноваційних освітніх технологій і новітніх форм організації навчання [4]. Визначальною рисою такої роботи є орієнтація на світові досягнення медичної науки і практики, спрямованість навчання щодо потреб практичної охорони здоров'я, впровадження в педагогічний процес новітніх, зокрема комп'ютерних і телемедичних, технологій навчання та контролю знань. Особливістю діяльності академій та факультетів ПДО є можливість оперативного коректування змісту навчання стосовно актуальних завдань медичної служби держави. Протягом 2014 р. до навчальних планів і програм на профільних кафедрах академії було додано питання з надання медичної допомоги постраждалим, зокрема в умовах техногенних катастроф та бойових дій. На виконання Закону України “Про екстрену медичну допомогу” в закладі ліцензована освітня послуга “Підвищення кваліфікації фахівців нелікарських спеціальностей у галузі знань 1201 Медицина”, за якою сьогодні у ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” проводиться відповідна підготовка робітників МНС, військових, а також цивільних громадян.

У межах додаткових програм для слухачів та лікарів-інтернів усіх спеціальностей в академії організовано три елективних курси: “Медичне право”, “Біоетика та біобезпека”, “Цивільний захист та медицина катастроф”, а викладання базових медичних дисциплін здійснюється за сучасними клініко-економічними стандартами на основі поглиблення практичної спрямованості занять та вдосконалення технічних засобів навчання.

Післядипломна медична освіта базується на принципах андрагогіки (навчання дорослих людей як спеціалістів-практиків) [5], але такий підхід до організації навчального процесу на основі технологій створення благодійного навчального клімату сьогодні запроваджено перш за все в академіях ПДО. Вважаємо доцільним чіткий розподіл не лише основних категорій суб'єктів навчання (студенти, лікарі-інтерни, лікарі-слухачі), а також і викладачів, які повинні бути підготовленими до праці з кожним контингентом осіб, що навчаються, відповідно до стандартів Всесвітньої федерації медичної освіти.

Завдяки високому науково-освітньому потенціалу ВМНЗ у процесі ПДО лікарі ознайомлюються з інноваціями медичної галузі, опановують сучасні технології діагностики і лікування, отримують спрямовану мотивацію до БПРЛ. Поряд із запровадженням інноваційних освітніх технологій та новітніх форм органі-

зації навчального процесу, викладачі академії прагнуть зберегти кращі особливості національної системи медичної освіти з виховання сучасного спеціаліста відповідно до принципів практично-орієнтованого навчання, біоетики та доказової медицини. На даний час в академії суттєво переглянуто змістовні характеристики традиційних видів навчальних занять з інтернами. Молоді лікарі слухають проблемні лекції з викладанням матеріалу у вигляді постановки дискусійних проблем, ідей, положень, що вимагають розв'язання в ході дискусії на семінарі. Метою практичних занять є не лише детальний розгляд окремих положень навчальної дисципліни, а також і формування вмінь та навичок їх практичного застосування. Для клінічних дисциплін обов'язковою є організація занять “біля ліжка хворого”; широко практикується участь інтернів у клінічних обходах, розборах і консиліумах. Тобто саме завдяки первинній спеціалізації в інтернатурі лікар стає дійсно готовим до самостійної роботи. Тому вважаємо доцільним звання магістра медицини надавати лікарям лише після закінчення інтернатури.

У межах діючих регламентованих термінів навчання при традиційних формах ПДО і БПРЛ (спеціалізація, тематичне вдосконалення, стажування) залишається актуальним забезпечення гнучкості навчального процесу стосовно реальних умов роботи сучасного лікаря. Тому в академії активно діє програма з впровадження елементів контактної-дистанційного навчання в педагогічний процес. Розроблено та впроваджено нову організаційну форму професійного розвитку лікарів – постійно діючі проблемні семінари (ПДС) для лікарів первинної ланки медико-санітарної допомоги; організаційна структура таких семінарів передбачає не лише проведення навчальних занять, а також надання консультативної та організаційно-методичної допомоги закладам практичної охорони здоров'я. Формуванню гнучкого графіка ПДС сприяє опрацювання навчального матеріалу за модульними технологіями.

Проходить апробування новий навчальний формат тематичного вдосконалення лікарів як інтенсивний курс інформації і стажування з майстер-класом, коли навчальний цикл складається з дистанційного (підготовчого) та очного (практичного) модулів з цільовими витратами аудиторного часу на опанування медичних технологій. Такий навчальний формат найбільш затребуваний при навчанні лікарів з високотехнологічних клінічних дисциплін (трансплантологія, інтервенційна кардіологія, судинна та ендокринна хірургія тощо) для фахівців закладів охорони здоро-

в'я третинного рівня та є можливим лише у ВМНЗ, де організовано відповідні профільні кафедри. ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” має такі резерви. Але на часі обговорення окремих положень Постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1134 щодо зменшення обов'язкового навантаження викладачів за кількістю осіб, які навчаються, зокрема при практично-орієнтованій підготовці лікарів за високотехнологічними медичними спеціальностями.

Важливою складовою моніторингу якості освітньої діяльності в академії вважається технічна оцінка зворотного зв'язку з учасниками навчання. Відгуки респондентів (викладачів та осіб, які навчалися в академії) свідчать про досягнення задовільної мотивації учасників навчання щодо здійснення власного БПРЛ за умови забезпечення високої інформаційної насиченості й практичної спрямованості інтенсивного навчання за сучасними освітніми технологіями.

Висновки: 1. Імплементация Закону України “Про вищу освіту” в медичній галузі повинна враховувати

специфіку кожного етапу підготовки лікарів (додипломного етапу, післядипломного навчання та безперервного професійного розвитку).

2. Реформування сучасної післядипломної медичної освіти здійснюється за доказовими клініко-економічними стандартами відповідно до міжнародного досвіду зі збереженням кращих традицій національної освітньої школи.

3. Застосування інноваційних освітніх технологій та нових організаційних форм навчання в межах традиційної післядипломної підготовки сприяє підвищенню мотивації лікарів до активного безперервного професійного розвитку.

4. Педагогічні інновації у ПДО та БПРЛ мають на меті оптимізацію організації навчання на підставі досягнень сучасної медичної науки і практики за принципом відповідності змісту навчання реальним умовам роботи лікаря.

Список літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1516-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – С. 7–89.
2. Ковальчук Л. Я. Реорганізація післядипломної освіти – важливий аспект наступного розвитку охорони здоров'я в Україні // Медична освіта. – 2014. – № 2 (62). – С. 27–33.
3. Концептуальні компоненти стратегії розвитку післядипломної медичної (фармацевтичної) освіти в Україні 4 [Ю. В. Вороненко, Ю. П. Вдовиченко, О. П. Мінцер та ін.] 4

Сучасна післядипломна освіта: досягнення, проблеми, перспективи. – Харків : Оберіг, 2013. – С. 46.

4. Никоненко О. С. Сучасні навчальні технології в практиці післядипломної освіти 4 О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва 4 // Медична освіта. – 2012. – № 2. – С. 79–80.

5. Андрагогічна модель навчання дорослих у системі післядипломної освіти 4 О. М. Хвисьок, В. Г. Марченко, О. М. Касьянова [та ін.] 4 // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 80–84.

Отримано 24.03.15